

ŽIVOT JE LIJEP

SKRBNICI

Posljednjih dana njime je zavladała nekakva otupljenost i nervoza, istovremeno. I ta nervoza, umjesto da se stiša, ona se sve više i više pojačava, pretvarajući se u bijes i agresiju, tako da se njemu samome sada čini da on ne saobraća s drugima, već da laje i da reži, i da, ukoliko oni sami ne budu dovoljno pametni da se od njega odmaknu unazad nekoliko koraka, postoji mogućnost da ih ugrize. Mnoge stvari koje je tijekom života činio njemu se sada čine pogrešne ili nedovoljno dobre, i tijekom posljednjih dana on kao da je nekom nevidljivom elektromagnetskom mrežom spojen na riječi svojih neprijatelja, koji su pridobivali ili učvršćivali međusobne naklonosti tako što su govorili o njemu, tako što su ga kritizirali ili su, s tobožnjom blagonaklonosti punom lažnog paternalizma i zaštitništva, željeli natkriliti njegov rast.

Tijekom ovih vjetrovitih i hladnih dana, kada je bura uspjela počistiti gotovo sve ljudsko s ulica, ostavivši samo osmrtnice da se klate obješene na uglovima kuća, on neobično jasno i glasno može čuti sve te glasove, može razabrati lica svojih, takozvanih „skrbnika“ (oni se osjećaju gotovo tako), i čak mu je draže usredotočiti se i slušati, ukoliko je na takvo što već prinuđen, a čini se da jest, one crne ptice zloslutnice, koje otvoreno ruju, kopaju i pljuju, negoli ove, tobože dobronamjerne, od čije mu se majčinske topline gotovo zaokreće utroba.

Sve u svemu, on sada ne može a da se ne pita – što ja radim ovdje, jer mu osjećaji i nagoni govore da bi trebao biti negdje drugdje, dok mu, s druge strane, u glavi posve jasno i čisto odzvanja da bi i drugdje, za osobu kao što je on, bilo, odnosno već sada i upravo sada jest tako, da bi i drugdje za njega bilo posve jednako, ukoliko već ne i gore (on to zna, jer je u mislima otputovao na više drugih strana, zajedno s putnim torbama, i ono što je ondje doživio bilo je sasvim isto, ukoliko već ne i gore i ružnije, obestrašćenije).

I otuda onda i njegov bijes i agresija, iz tog saznanja, i njegova neprestana potvrđivanja, svakodnevnog opetovanja te istine koja kaže da je ovdje, kao i drugdje, za njega neizdrživo i nemoguće, pa ukoliko ne potraži neki treći izlaz ili vrata, dogodit će se neko puknuće, koje bi bespotrebno moglo raniti njega ili nekoga tko se zadesi u njegovoj blizini. I taj osjećaj nemoći, da ne može ništa osim ovoga što sada čini, a to je tek ništa i manje od toga (ali onaj mali komadić nade da možda ipak nije posve tako u njemu očito postoji, inače ne bi činio ovo što sada čini, a što ne želi imenovati, već sve zvuči kao da je u pitanju neka perverzna, lascivna igra).

ŽIVOT JE LIJEP

U hladno, zimsko jutro jedna ružna, otužna stambena zgrada. Na jednom od katova netko je odškrinuo vrata od balkona i svira violinu. Gole, i od ptica napuštene krošnje stabala, čije zamršeno granje liči na divovska, podivljala gnijezda, kreaciju ekscentričnog umjetnika. Ruka poštara na malom motoru podiže se uvis u znak pozdrava. Život je lijep!

A potom, iznenadno, odnekuda, jedna duga, postojana zraka sunca, i cvrkut neke ptice. Zatvara oči, jer ondje unutra je isto smirujuće i lijepo. Ljudi umiru, svakoga dana jave mu da je umro netko. Umro je taj i taj. Iznenada, ili nakon teške bolesti. I posmrtna kola prolaze ulicom poput svih drugih automobila, izjednačena, u ravnoteži. Ne kao nešto što odskakuje, što bode oči, ili čega uopće ne bi trebalo biti.

SMIJEH JE ZDRAV

Jednom su ga prigodom priveli na policiju, jer previše se smijao. Bilo je to jednog davnog ljeta, čekajući vlak na željezničkoj postaji gradića N. Vlak je kasnio, pojavio se je prijatelj. Bit će da su jedan drugome s veseljem pričavali nekakve zgone iz mladosti, vjerojatno su nešto istovremeno izmišljali i umetali, da bude veselije, i te su ih smiješne priče nasmijale toliko da je njihov rasplamsani smijeh bio odnekud sumnjiv policajcu, koji je toga poslijepodneva dežurao na malome kolodvoru.

Zatražio je da ga izvijeste o razlozima svojega smijeha, no odjednom se više nisu mogli sjetiti. Nešto, nešto je bilo, zamuckivali su, no smijeh se još, sada već i protiv njihove volje, počeo uvećavati.

– Smijemo se zato jer...

Pribrao se, pokušavajući nešto iznaći, nekakav razlog, no zatim je ponovno prasnuo u smijeh.

– Sve je to i suviše smiješno da bi... – kazao je kroz suze njegov prijatelj, pružajući osobnu iskaznicu dežurnome policajcu. Bile su to suze koje mu je prouzročio smijeh, dakako.

On se je morao rukama prihvatiti za donji dio trbuha.

– Da, da, jako je smiješno, mucao je, no sada su već morali poći na pretres, u improviziranu policijsku stanicu, sakrivenu iza smrdljive prostorije s WC školjkom i pisoarom. Jasno, ondje su ih skinuli do gaća, ne bi li u njima pronašli kakav sumnjivi materijal, na temelju kojega bi im se mogao dosuditi barem pritvor, ili prvostupanjska sudska optužba, ili makar upozorenje pred kaznu zbog narušavanja javnog reda i mira, o čemu bi manje problematičan dio građanstva bio obaviješten putem lokalnih novina. Srećom, prošli su bez batina.

SIROTINJSKI GRAD

Oni su se zatekli u tom dalekom i nepoznatom gradu u vrijeme pada jednog sustava, rušenja cjelokupnog smisla i zadatosti, sigurnih okvira unutar kojih je živjela većina ljudi, vjerujući da je to istina, i da izvan ili iza toga ne postoji ništa, ili barem ništa vrijedno ozbiljnije pažnje. U takvo jedno suludo i kaotično vrijeme, kada se naglo sve urušavalo i kada su nestajali jasni obrisi stvarnosti, odjednom kao da je sve postajalo moguće, i kao da su se mogle događati stvari o kojima su krajnje mladi i nezreli ljudi poput njih mogli samo maštati.

Odjednom, a nisu niti pomišljali da bi tako moglo biti, oni su bili vrlo bogati, u jednom tako divljem i raspuštenom, sirotinjskom gradu, i s ono malo novca kojega su imali, mogli su kupiti sve što su poželjeli. Srećom, pa njihove želje nisu bile velike, zapravo je smiješno koliko su one bile male, a koliko oni toga uopće nisu bili svjesni. Smiješno je da su se oni odjednom željeli voziti taksijem uzduž i poprijeko tog ogromnog grada, da su željeli ući u slastičarnicu i kupiti i jesti odjednom cijelu tortu. Smiješno je da su nakon takvih dječjih objesti plakali, i da su se iznenada poželjeli vratiti kući.

Tumarali su gradom prepunim polupraznih ili posve ispražnjenih trgovina, iz kojega kao da su pobjegli svi stanovnici, u kojemu kao da se je desila nekakva nezgodna čarolija, kao da je netko zabunom istrijebio nekoliko tisuća stanovnika. Srećom, u džepovima je ostalo još dovoljno novca da se vrate kući. A ondje će, samo oni to još u potpunosti nisu shvaćali, a i premladi su bili da bi ih to ozbiljno zabrinulo, uskoro otpočeti pravi rat, istrebljenje, ne imaginarno, poput ovoga u ovome čudnom gradu, već pravo, kakvo nisu mogli ni sanjati u svojim burnim, pubertetskim snovima, a koje je također bilo vrst jedne opće zabune i pogreške, vrlo pokvarene, zle čarolije.

USTROJ UMA

Oni su vjerovali da drže sve stvari u svojim rukama i da upravljaju cjelokupnom stvarnosti. Onome tko im je izmicao i tko nije želio proći kroz njihove ruke, taj nije mogao proći svoje mjesto u svijetu (a proći su željeli svi osim rijetkih, gotovo bi se moglo kazati da oni koji nisu to željeli nisu niti postojali).

– Odbijati proći kroz naše ruke isto je kao odbijati svijet sa svojim cjelokupnim zakonima i utvrđenim sustavima vrijednosti – govorili su.

Za sebe su vjerovali da su važna, neizostavna karika u sustavima, i to ih je vjerovanje hranilo i držalo na životu, neprestano. Za one rijetke, i posve izumiruće vrste, koje nisu željele s njima niti uz njih, vjerovali su da imaju nekakav pakleni plan, skrivenu računicu s kojom kalkuliraju zbog dobiti kojoj teže, i radi koje, na koncu konca, kao i svi, prema njihovom viđenju stvari, i žive.

Nisu mogli vjerovati u postojanje radi postojanja, u življenje radi življenja, u stvaranje radi stvaranja, u sviđanje radi sviđanja. Strogo kauzalni i numerički ustroj njihova uma nije mogao doprijeti do jednog takvog mjesta.

ULOGA OCA

On je toliko ljubio, obožavao svojega oca, da unatoč tome što je imao sposobnost da vidi dublje i ide dalje od njega, nije to nikada činio, jer nije želio povrijediti ga. On je, nasilno, na štetu vlastitom biću, prihvaćao očeve poglede na svijet i vrijednosna mjerila, ugrađivši to u sebe kao svojevrsnu doktrinu koje će se pridržavati i pod prijetnjom smrti – tolika je bila njegova lojalnost i privrženost ocu.

Njemu je ta sinovljeva poslušnost donijela sigurne i čvrste životne okvire, unutar kojih se osjećao zbrinuto i ugledno, pun građanskog samoljublja i časti, no istovremeno ga je, dakako, sputala i unesrećila, ne dozvolivši mu da ikada upozna svoje pravo „ja“.

A možda je upravo taj srednje staleški fićfirić njegovo pravo „ja“, taj mali slatkorječivi dodvorica i ljubitelj dvorskih intriga?

Teško je kazati. No ono što je sigurno jest da je bio svjestan cijele te igre, cijeloga podvrgavanja volji oca, i da je jedna od njegovih najdubljih intimnih odluka, koje možda i nije bio svjestan, bila ta, da niti koraka ne odstupi od te uloge, koja mu je, doduše, bila do zla boga dosadna, no za drugo je nedostajalo hrabrosti.

PRIRODA I BIĆA

U toj je kući sjedio čovjek s velikim izrazom patnje na licu. On je patio sažalijevajući sama sebe, svoju bolest i sudbinu koja nalaže da svatko mora umrijeti, a njegov vlastiti čas samo što nije stigao. On pati jer su drugi oko njega sretni, a on je sam i nevoljen. Njegova je patnja poput bezdana u koji se utapa, i u koji bi rado volio povući i one uokolo sebe.

Vani su kiša i vjetar, sivi, sumračan, hladan dan, nema nigdje nikoga. Sve mrtvo, utonulo u depresiju. Osušena stabla, grana zacrnjenih, natopljenih mokrinom, blato, komadić kamenog zida i uvenuti grm ružmarina. Vjetar šiba, nemilosrdno. Sve je ovdje kao i prije stotinu, dvjesto, tristo godina, možda i više, i sve će, i kada ne bude ovih ovdje, još dugo nakon toga ostati isto, nepromijenjeno.

HULJE KAO IDEALI

On mu sjecka nožem meso na tanjuru, a ovaj ne može podnijeti svoje osjećaje nemoći i podčinjenosti, jer je uvijek isključivo bio iznad, iznad, iznad. Iznad svih onih koji su, poput njega, jeftinim ali sveprisutnim trikovima utjelovljivali moć, čast, društveni ugled... Drugim riječima, podčiniti se je mogao samo većim huljama od sebe samoga, jer su, kao primjer nečega čemu treba težiti, a što sam još nije dosegao, prema njegovom shvaćanju svijeta i ljudi, to i zaslužile.

TRBUHOZBORSTVO

Oni stare, no taj se proces starenja i zrenja ne odvija kod njih na način na koji se to očekuje da bude, već oni i dalje, nasilno i licemjerno, preko fizičkog starenja, navlače mladenačku nehajnost i nonšalanciju. Nije to mladenaštvo i spontanost ljupke starosti, već hladnog i proračunatog uma poslovnog čovjeka, koji je, pretendirajući na veliki uspjeh i probitak, procijenio da je na karakter hladnokrvnog ubojice najbolje navući kožu vječitog studenta i potucala, kojemu do ničeg osobito nije stalo, osim da šarmira barske manekenke svojim zaumnim trbuhozborstvom.

ZLATNO TELE

On je nju kupio kao što se kupuje antikni komad namještaja, kupio ju je jer je u njoj prepoznao nešto posebno i lijepo što je želio posjedovati, kako bi se i sam, uz prisutnost željenog predmeta, osjetio osobitim i lijepim.

Patio je od osjećaja manje vrijednosti i taj je manjak vrijednosti u sebi, naslijeđen od tko zna kojega pretka, želio napuniti vrijednošću koju je uočio u njenoj ličnosti. Tako ljudi kupuju bisere, kristal i kineske vaze, skupo posuđe od porculana, ne bi li se, okruženi tim predmetima, osjetili plemenitijima, kao dio nekog staroga plemstva koje više nigdje ne postoji.

To je bila i njegova težnja kada je uza sebe postavio nju, i sve godine kasnije, kada je njihov zajednički život oblikovao i usmjeravao u pravcima za koje je vjerovao da će njene potencijale podići na višu razinu. No kako nije imao istinskoga smisla niti osjećaja za osobito fine stvari, i kako su ga u svemu vukli njegova halapljivost i taština, opsjednutost materijalnim i javnim postignućima, tako je sve ono dobro i lijepo u njoj urušio i umrtvio, učinivši od nje samo predmet, jednu juhu iz konzerve koju se podgrije za obrok, i to je sve.

NA UZICI

Drže ga na uzici, i svakoga puta kada zalaje, u težnji da se približi posudi s hranom, u koju je netko nešto ostavio za njega, oni tu uzicu pritegnu i skrate, tjerajući ga da zavija i laje još više, da puzi i isteže se po zemlji od bespomoćnosti i gladi. Toliko im ipak mora priuštiti, jer njih to hrani, a on će se, ovako i onako, na koncu ipak najesti. Jer toliko okrutni da ga osude na umiranje od gladi za sada ipak još nisu.

AUTOBUSNI KOLODVOR

Sada se sjeća tog autobusnog kolodvora, u hladnoj, bezizlaznoj provinciji, prepunoj seoskog mentaliteta, gdje je najveći duhovni doseg bila kisela, uskogrudna malograđanština, kako je uostalom u svim provincijama i u svim gradovima ovdje, koji su u stvari samo nešto malo zabašurena i urešena sela.

Koliko je puta stajao na tom autobusnom kolodvoru s osjećajem mučnine u želucu koji ga je tjerao na povraćanje. Uvijek ista tjeskoba povratka nečemu što bi trebao biti dom, a gdje ga ne čeka ništa doli šutnja, tupost i samoća. Kada bi se kod novinskog kioska, odmah pored kolodvora, ili u obližnjoj biblioteci, uspio dokopati kakvih normalnih novina, ili kakve normalne knjige, osjetio bi se spašenim. Ukoliko bi biblioteka bila zatvorena, a novine rasprodane, kupovao je crtane romane za djecu i uranjao u naivne rečenice i crteže.

Ali ovaj javni WC po kojemu se je kretao, smrad amonijaka koji se probijao iz vlagom ispucanih zidova, mutno ogledalo iznad takozvana umivaonika koji također služi kao pisoar ili pepeljara, blatom umrljane pločice i WC školjke izgrizene solnom kiselinom, ta nebriga i nevoljenje čovjeka i njegove intime, njegovog privatnog svijeta, oslikava vječitu izgubljenost ovih prostora, u koju je do grla uronjen, i od koje, osjećao je, ne može pobjeći.

PISANJE

Sretan je kada zaroni u svoje pisanje, mada ono o čemu piše i ono kako piše nije ni po čemu sudbinsko ni značajno, no on tu pronalazi svoj mir i smisao, kao što je smisao pčele da zuji i oblijeće cvijet, i bez da samoga sebe pita o tome, već naprosto čini to, kao dio vlastita programa. Tako je i njegov program, zapravo, otkako zna za sebe, da piše i da čita, da luta i da promatra, ponekad i sudjeluje u stvarima koje se zovu život. I zbog čega to njemu ne bi moglo, ili ne bi smjelo, biti dozvoljeno, zbog čega u taj program nije ukomponirano i to da on od svojega zujanja, odnosno pisanja, može prehranjivati sebe i porodicu, kao što pčela prehranjuje svoju, upravo i radi svojega zujanja, o tome bi, vjerojatno, trebalo pitati Stvoritelja.

SILA STRUJE

Oni su se jedno vrijeme motali amo-tamo, kao tobože tragajući za nečim drugačijim, a onda su se, naposljetku, zakopali u klasični patrijarhat, kao uostalom i većina ostalih.